

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

35ste jaargang nr. 3
juli-augustus-september 2014

verantw. uitg. Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Pol DENYS <i>Kunst om den brode uit het P.O.W. Camp te Zedelgem, 1945-1946</i>	91
Bertrand DENYS <i>De inname van Loppem door de Duitsers op 14 oktober 1914. Uit de dagboeken van Albert van Caloen en Joseph Coppieters</i>	104
<i>In memoriam</i>	122
<i>Activiteitenkalender</i>	123

juli - augustus - september 2014 - 35ste jaargang nr. 3

Redactie en bestuur

Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
Pol Denys, Hendrik Baekelandlaan 57, 8211 Aartrijke
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem

Lidmaatschap: € 10,00

IBAN: BE48 7381 1720 5627 - BIC: KRED BE BB
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat en ledenadministratie

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel. 0475/64.81.16 - E-mail: willy.casier@gmail.com

Redactiesecretariaat

Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
Tel. 050/82.42.74 - E-mail: bertrand.denys@telenet.be

Website

users.telenet.be/pastoor.ronse

Studies verschenen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover

Houtsnijwerk gemaakt door een Letse krijgsgevangene, Zedelgem
1945-'46 (305 x 185)

Kunst om den brode

uit het P.O.W. Camp te Zedelgem, 1945-1946

Pol DENYS

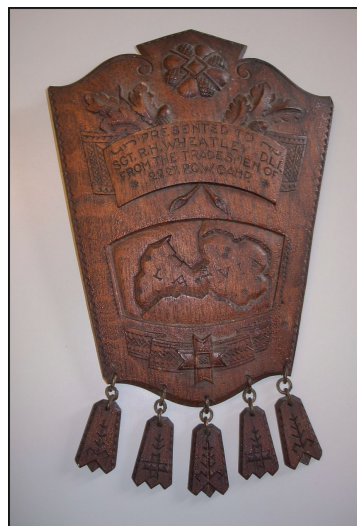
Het gemeentelijke archief van Zedelgem heeft recentelijk enkele merkwaardige kunstwerkjes, door schenking en aankoop, aan zijn collectie kunnen toevoegen.¹ Hoewel beide creaties totaal verschillend van makelij en etnische oorsprong zijn, streven ze de eigen lotsverbetering als gemeenschappelijk doel na. Het houtsnijwerkje en de tekening komen beide uit het naoorlogse Zedelgemse

krijgsgevangenenkamp 1945-'46. Het strikte kampregime en de beperkte voedselverstrekking in de herfst en winter van 1945-'46 inspireerde enkele kamp-bewoners om creatief het eigen kampleven een stuk humaner te maken.

Saule, Auseklis en Austras koks

Het aangekochte houtsnijwerk is

Fig. 1 Houtsnijwerk gemaakt door een Letse krijgsgevangene, Zedelgem 1945-'46 (305 x 185 mm) - Collectie Gemeentearchief Zedelgem

een kunstig, met de hand gestoken geschenk, een presentje uit dankbaarheid, voor Sgt. R.H. Wheatley van de 'Durham Light Infantry' (D.L.I.). De schenkers zijn de Letse geschoolde werkkrachten van het (deel)kamp 'Prisoner of War Camp 2227'.

Op zijn hoogtepunt had het P.O.W Camp Zedelgem (kampnr. 2226, 2227, 2229 en 2375) een dagcapaciteit van ruim 62.000 gevangenen. Daarmee was dit het grootste, door de Britten gerunde krijgsgevangenenkamp op Belgische bodem.² De explosieve groei van het kamp, naar de omvang van een middelgrote provinciestad, bracht heel wat problemen van logistieke en infrastructurele aard met zich mee. Hoewel het

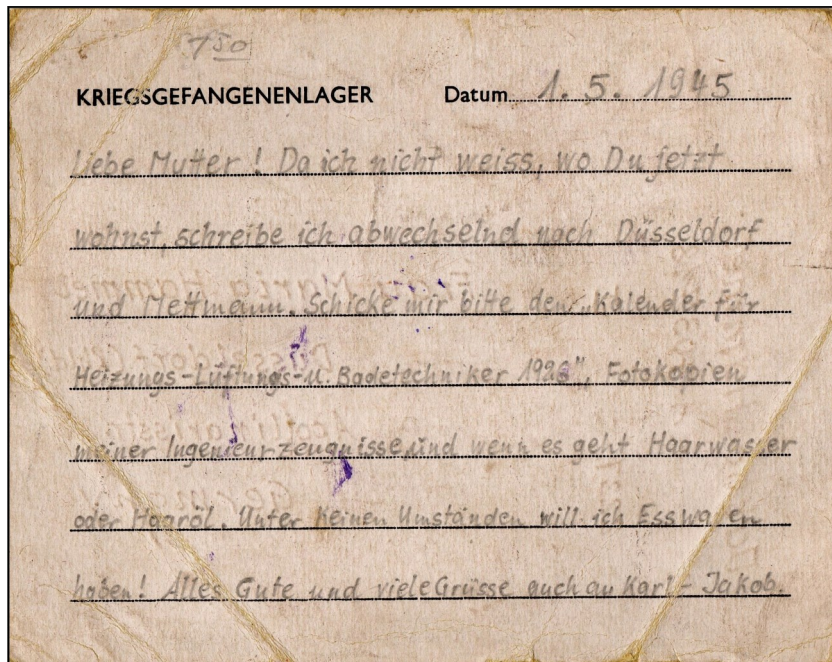

Fig. 2 Kaartje van ingenieur Jacob Hammel aan zijn moeder, verstuurd vanuit P.O.W. Camp Zedelgem op 1 mei 1945 (collectie Pol Denys)

kamp een doorgangskamp was en geen typisch werkkamp, was het toch niet verwonderlijk dat uit het ruime gevangenenbestand de beste werklieden konden geselecteerd worden voor de verdere uitbouw en het onderhoud van het P.O.W camp. Het hiernaast afgebeelde kaartje van Jacob Hammel aan zijn moeder, uit de beginperiode van het krijgsgevangenenkamp (2227 cage I) toont duidelijk aan dat er nood was aan geschoolde werklui. De vraag van ingenieur Hammel om onder geen beding eetwaren, maar wel de *Kalender für Heizung- Lüftungs- und Badetechniker 1928* samen met de fotokopieën van zijn ingenieursgetuigschrift op te sturen, zijn daarom veelbetekenend.

De kwaliteit van het houtsnijwerk van de anonieme kunstenaar en de tekst op de bovenste banderol: "*Presented to Sgt. R.H. Wheatley D.L.I. from the tradesmen of 2227 P.O.W. Camp*" laten geen twijfel over de erkentelijkheid van de werklui ten opzichte van Sgt. Wheatley. Verder bulkt het kunststukje van de Lets-etnische ornamentiek en is het een typisch voorbeeld van Letse volkskunst.³ Het houtsnijwerk is kenmerkend voor de Noorse romantische stijl die sterk verweven was met de art nouveau aan het begin van de 20^e eeuw. Deze kunststroming kan gezien worden als een tegenreactie op de industrialisatie en als een uitdrukking van het 'Droom van het Noorden'-nationalisme dat aanzet gaf tot een hernieuwde interesse in de Edda's en saga's. De stijl combineert de etnografische decoratie van de natuur met folkloristische motieven van het moederland. De turbulente tijd van politieke en sociale verandering maakte dat de Scandinavische landen en de Baltische regio de meest vruchtbare landstreken werden waar nieuwe artistieke vormen zoals de nationale romantiek voet aan wal kregen. De nieuwe kunststroming had aldus niet enkel grote invloed op de Letse

architectuur, schilderkunst en literatuur, maar zorgde ook voor een heropleving van de volkskunst zoals die al eeuwen door de Letten gecreëerd werd.

Gedwongen tot een atypisch mannelijke en militaire samenleving, verbleven ongeveer een jaar lang 12.000 Letse krijgsgevangenen op Zedelgemse bodem. Het houtsnijwerk is dan ook een voorbeeld van nostalgisch verlangen naar het thuisland, gemaakt in bijzonder tragische omstandigheden.

In het kunstwerk is boven de tekstband het symbool van de zon (Saule) gesculpteerd. In de meest eenvoudige vorm wordt het 'Saule'-symbool voorgesteld als een cirkel. In dit geval is het een complexe, 8-lobbige symmetrische figuur. Het 'Saule'-teken is een krachtige voorstelling van warmte, gezondheid en vruchtbaarheid. Het wordt daarom ook veelvuldig als versiering op de Letse traditionele vrouwenkledij aangebracht. Achter de tekstwimpel zijn eikenbladeren en eikels gestoken. Naast amber⁴ en de witte kwikstaart (*Motacilla alba*) is de eik één van de natuurlijke, nationale symbolen van Letland.

Centraal in het kunstwerk herkennen we de bootvorm van Letland, de middelste van de drie Baltische staten, Estland, Letland en Litouwen. De sterren op het land stellen de steden Riga (hoofdstad), Ventspils, Liepaja, Jelgava, Rezekne, Daugavpils, Valmiera en Cēsis voor. Onder de afbeelding van Letland bevindt zich opnieuw een banderol met centraal de voorstelling van het 'Auseklis'-symbool. 'Auseklis' of morgenster (Venus) is één van de vele oude kosmologische en magische symbolen die in de Oost-Europese volkskunst gebruikt worden. Het Letse zinnebeeld van de morgenster, met zijn achtpuntige stralen, moest de mensen beschermen tegen kwaad en gevaar. Op de vijf hangende elementen onder het werk is

'Austras koks', de levensboom, gesculpteerd. De gestileerde afbeelding van de eik, als de levensboom, is de weergave van kracht, van geboorte en dood, van het leven zelf. 'Austras koks' wordt veelvuldig op de traditionele kledij geborduurd en is een vaak voorkomend symbool op juwelen.

Over de ontvanger van de creatie, Sgt. R.H. Wheatley, en de aanwezigheid van de Durham Light Infantry (D.L.I.) in Zedelgem, konden we tot op heden helaas nog niets terugvinden.

We voegen de Durham Light Infantry wel toe aan het rijtje Engelse regimenten die in het P.O.W. Camp Zedelgem dienst deden, zoals onder meer de Scots Guards, Black Watch, Oxford and Buckinghamshire (Ox & Bucks) Light Infantry, Welsh Guards, Royal Inniskilling Fusiliers, Corps of Royal Engineers, Royal Pioneer Corps, Royal Armoured Corps en het Palestine

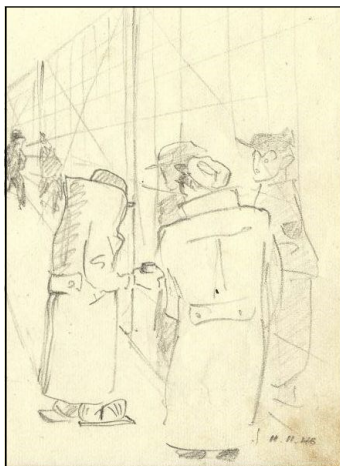
Regiment.⁵

Twee leeuwenwelpen

Na de tentoonstelling⁶ over het krijgsgevangenenkamp in 2012 werden aan het Zedelgemse archief drie voorwerpen, afkomstig uit het kamp, aangeboden door Georges Staes uit Beveren (-Waas). Als 19-jarige was Georges Staes⁷ belast met de bewaking in kamp 2226. Danig onder de indruk van de ellendige modderstoestanden in de tentenkampen en over de algehele deprimerende atmosfeer had de jonge kampbewaker empathische contacten met enkele krijgsgevangenen. Als fervent niet-roker, en in tegenstelling tot vele van zijn medekampbewakers, maakte hij zijn sigarettenrantsoen niet te gelde maar schonk ze weg aan de krijgsgevangenen. Sigaretten waren het basiselement van de levendige ruilhandel tussen de gevangenen, de kampbewakers en de lokale bevolking. De vaste noteringen van de

sigaretten als 'lagergold'⁸ maakten het mogelijk, dat voor de juiste prijs schoeisel, kledij en aanvullingen op het strikte voedselregime te verkrijgen waren.

Eén van de voorwerpen die Georges Staes schonk aan het Zedelgemse archief, is een kleine studie van twee leeuwenwelpen. Hoewel vrij rudimentair, is de schets duidelijk

Fig. 4 Ruilhandel te Zedelgem - Ilmar Kala, tekening (fragment), 1946

het werk van een geofend kunstenaar. Het werkje bleek onleesbaar gesigneerd en gedateerd 1946. Gelukkig liet Georges Staes het werk inlijsten en noteerde hij de naam van de kunstenaar, Werner Helert (sic), achteraan op het passe-partout karton.

Enig opzoekingswerk⁹ bracht ons algauw bij de Duitse kunstenaar Werner Ehlert¹⁰, geboren te Stettin, hoofdstad van het toenmalige Duitse Voor-Pommeren.¹¹ Hij leerde het kunstenaarsvak van zijn vader Axel Ehlert¹², die zelf beeldhouwer en restaurateur van beroep was. Het oeuvre van beeldhouwer-tekenaar Werner Ehlert is vrij omvangrijk. Naast crucifixen, beeldengroepen voor altaren, kerstkribben, kroonluchters, een Javaanse danseres of een Boeddhabeeld had hij een absolute voorliefde voor het tekenen of sculpteren van dieren. Van zijn hand zijn tekeningen en beeldhouwwerken van

Fig. 5 Werner Ehlert, Studie van twee leeuwenwelpen, Zedelgem 1946 (215 x 175 mm) - Collectie Gemeentearchief Zedelgem

apen, beren, bizons, buffels, dromedarissen, eekhoorns, elanden, olifanten, reeën, paarden en zebra's gekend. Maar ook vogels zoals adelaars, mussen, reigers en zwanen komen voor in zijn werk. Mits enige uitzonderingen varieerden de beeldhouwwerken van zowat 10 tot 40 cm in grootte. Ehlert zocht in zijn werk naar het typische in de natuurlijke vorm, waarmee door facettering van het oppervlak een levendige licht- en schaduwreflex bekomen werd.

Het oeuvre van Ehlert kan in twee grote periodes opgedeeld worden, gescheiden door de gebeurtenissen van de Tweede Wereldoorlog. Zijn vooroorlogse werk paste geheel in de nationaal-socialistische visie over wat Arische kunst moest zijn¹³: de uitbeelding van de Duitse volksziel als drager van alles wat schoonheid, kracht, elegantie en gezondheid uitstraalt, in combinatie met de voorstelling van hoogdravend heldendom en raciaal bewustzijn. 'Entartete'¹⁴ of on-Duitse expressionistische, impressionistische en abstracte kunststromingen stonden daar lijnrecht tegenover.

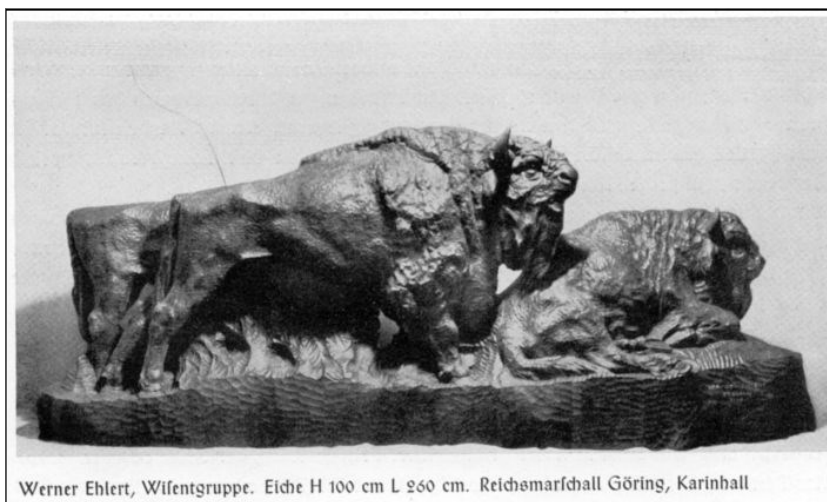
Daardoor kreeg Ehlert belangrijke opdrachten, onder meer om openbare gebouwen te verfraaien. Zo decoreerde hij samen met zijn broer Bernhard de pijlers van het spoorwegrestaurant 'Eisenbahn Waisenhort' in Zinnowitz op het eiland Usedom, met sprookjesfiguren. Tijdens het DDR-tijdperk werd het gebouw omgevormd tot het 'Kindersanatorium – Erich Steinfurth'. Maar sinds de Duitse hereniging staat het leeg en raakte het in verval. De fabelornamenten op de zuilen zijn ondertussen verdwenen, blijkbaar gestolen.

Hoogtepunt van zijn carrière was ongetwijfeld de schenking van zijn monumentale, eikenhouten sculptuur 'Wisentgruppe', door de 'Pommersche Gauleiter' Schwede-Coburg¹⁵ aan

Rijksmaarschalk Hermann Göring.¹⁶ Het kunstwerk kwam in januari 1939 terecht in het immense buitenverblijf 'Carinhall'¹⁷ in de private verzameling roofkunst¹⁸ van Hermann Göring, tussen de Vlaamse Primitieven, Italiaanse renaissancekunstenaars en 16de-eeuw-se wandtapijten. De 'Wisentgruppe' is sinds 1945 spoorloos verdwenen.

Werner Ehlert vervoegde in februari 1942 de rangen van de Waffen-SS. Na zijn vrijlating in 1946 uit het Zedelgemse P.O.W camp 2226 vestigde hij zich met zijn gezin²⁰ in Hannover. Ehlert kon er al snel zijn kunstenaarsberoep verder uitoefenen. Door zijn voorliefde om dieren af te beelden was de kunstenaar een graaggeziene gast in de Zoo van Hannover en het ganse gezin genoot er van de vrije ingang.

Voor de natuurkundige afdeling van het 'Niedersächsischen Landesmuseum Hannover' maakte hij in 1961 een plastische

Fig. 6 Werner Ehlert, Wisentgruppe, beeldhouwwerk in eikenhout¹⁹

reconstructie²¹ van een Iguanodon. Het schaalmodel van ongeveer 8,20 m lengte en 3,25 m hoogte, weegt 7,5 centner²² en is dus vermoedelijk het grootste en zwaarste werk van zijn hand. Ehlert gebruikte een houten frame en modelleerde de replica met gaas, isolatiemateriaal en boetseerlei. Het geheel werd overtrokken met gelijmde jute en afgewerkt met hars en acrylaat(dispersie)verf. Hoewel het uiterlijk weliswaar niet meer overeenkomt met de huidige wetenschappelijke inzichten omtrent de dinosauriërs, maakt het object toch nog deel uit van de permanente tentoonstelling over de geschiedenis van de reconstructie dan deze diersoort.

Werner Ehlert overleed in 1968 in Zweden waar zijn oudste dochter woonde.

Fig. 7 Werner Ehlert, 'Kaffernbüffel'

Eindnoten

- ¹ Aanwinstenregister Archief Zedelgem, nrs. 466 en 552.
- ² Literatuur: Mark DESMET, Frank RAEMAN, *Van munitiedepot tot krijgsgevangenenkamp – Krijgsgevangenenkamp te Zedelgem 1944-1946*, Aartrijke, E. Decock, 1993; Johan BRAET, 'Kunstwerken van krijgsgevangenen in het Britse 'Prisoners of War Camp' te Zedelgem (1945-1946)', in: *Bulletin van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis. Bijdragen tot de studie van het Militaire Erfgoed*, 2/2008, Brussel 2008; Pol DENYS, 'Zedelgem, bakermat van het naoorlogse Letse nationalisme en artistiek erfgoed. De context van het Vrijheidsmonument van *Kārlis Zāle*', in: *Bulletin van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis. Bijdragen tot de studie van het Militaire Erfgoed*, 2/2008, Brussel 2008; Johan BRAET en Pol DENYS, *P.O.W.-camp Zedelgem 1944-1946. Een goed bewaard 'Publiek Geheim. Catalogus van de tentoonstelling. Gemeentehuis Zedelgem, 29 oktober – 23 november 2012*. Zedelgem, 2012.
- ³ Correspondentie met en informatie verstrekt door: Mārīte Plūme van het 'Latvian Folk Art Museum', Chicago; Zane Lace van het 'Latvijas Nacionālais vēstures muzejs', Riga; www.lnvm.lv
- ⁴ Amber of barnsteen is de fossiele hars afkomstig van naaldbomen. De hars is miljoenen jaren geleden uit de bomen gedropen en daarna versteend. Barnsteen is meestal warm geel tot donkerrood van kleur, maar er bestaan ook meer groen-, blauw- of zelfs zwart gekleurde soorten. Doorzichtige barnsteen wordt algemeen het mooist gevonden en is het kostbaarst.
- ⁵ War Diary of 2227 P.O.W. Camp, WO 171/8327, The National Archives, Londen.
- ⁶ *P.O.W. Camp Zedelgem 1944-1946 / Een goed bewaard 'Publiek Geheim'*, Gemeentehuis Zedelgem, 29 oktober tot 23 november 2012.
- ⁷ Georges Staes, °Beveren 22 augustus 1927, kunstenaar http://reddewijk.be/items/Georges_Staes_V1.0.pdf – www.beverseklok.be/siteafbeeldingen/klok1914.pdf
- ⁸ Eduards SALNA, *Pildāmpavla (i.e. Pildāmpalva)*, Apgāds "Grāmatnieki", Berchtesgaden, 1946. Novelle over de ruilhandel te Zedelgem.
- ⁹ Correspondentie met en informatie verstrekt door: Detlef Witt, kunsthistoricus, Greifswald.
- ¹⁰ Werner Max Bernhard Ehlert, °Stettin 4 augustus 1905 – †Hässleholm (Zweden) 22 juni 1968.
- ¹¹ Pommeren (Duits: Pommern, Pools: Pomorze) is een gebied aan de zuidkust van de Oostzee dat gedeeltelijk in Duitsland en gedeeltelijk in Polen ligt. Het gebied werd

vanouds verdeeld in Voor-Pommeren en Achter-Pommeren, met daartussen de Oder die sinds 1945 de nieuwe staatsgrens tussen Polen en Duitsland is geworden. Alhoewel de oude hoofdstad Szczecin (Duits: Stettin) aan de westelijke zijde van de rivier ligt, is zij toch bij Polen gevoegd.

¹² Axel Franz Friedrich Martin Ehlert, beeldhouwer, restaurateur, °Grimmen 23 april 1864 – †Stettin 2 februari 1929.

¹³ Erhard EVERS, 'Pommersche Gesichter vom Bildhauer Ehlert', in: *Das Bollwerk*, jg. 10 (1939), p. 285-286.

¹⁴ ontaarde

¹⁵ Franz Reinhold Schwede (vanaf 1934 Schwede-Coburg), politicus, NSDAP Gauleiter van Pommeren, °Drawöhnen 5 maart 1888 – †Coburg 19 oktober 1960.

¹⁶ Hermann Wilhelm Göring, politicus, vooraanstaand lid van de NSDAP, opperbevelhebber van de Luftwaffe, Rijksmaarschalk, °Rosenheim 12 januari 1893 – †Neurenberg 15 oktober 1946.

¹⁷ Buitenverblijf in Zweedse stijl van Hermann Göring. De naam is een eerbetoon aan de in 1931 gestorven Carin Göring, waarmee Göring sinds 1923 getrouwd was. Göring ontving er vele buitenlandse gasten. De kunstverzameling uit het landhuis verhuisde met speciale treinen in 1945 naar bunkers in tunnels te Berchtesgaden. Een deel werd geplunderd uit de treinen.

¹⁸ *Die Kunstsammlung Hermann Göring*, http://www.dhm.de/datenbank/goering/dhm_goering.php?seite=9

¹⁹ Illustratie uit: Erich SPERLING, *Neue deutsche Bildschnitzkunst*, Burg bei Magdeburg, 1943.

²⁰ Ursula Lutz, °Stettin 1 juli 1910 en kinderen, Ute (°?), Heide Ursula (°1943)

²¹ Correspondentie met en informatie verstrekt door: Annina Böhme, Dipl.-Geol., Niedersächsisches Landesmuseum, Hannover.

²² Centner of Zentner: (van het Latijnse *centum*, 'honderd') Oude Duitse gewichtseenheid met in regel 100 eenheden basisgewicht in pond. Naargelang de streek is 1 Zentner (ztr.) omgerekend ca. 50 kg. – 1 Quintal (q.) is gelijk aan 2 Zentner (ztr.) of 1 Doppelzentner (dz.). Omgerekend weegt de Iguanodon +/- 375 kg.

si fraîche et si bien équipée.
Dix ou treize fois le train de voyageurs
sest supprimé; il y a un passage
continu d'interruption ram d.
wagon militaire prenant tous les
jours de Phéran.

14 Octobre - Vers midi nous commençons
à entendre le canon dans la direction
d'Orstcamp et de Zuydwijk. Son
le commandant de l'armée de feuillage
et nous nous sommes dirigés; substitués
le allemand sans la; on tire quelques
cours de feu dans la région sur
deux jours de travail par les
plusieurs haltes, avant de la jonction
de Zuydwijk ~~par~~ la fin de la fin et ébauche
le mouvement de l'armée de R. D. Knack
les guides se replient vers Zuydwijk
on se bat place d'Orstcamp en milieu

De inname van Loppem door de Duitsers op 14 oktober 1914

Uit de dagboeken van Albert van Caloen en Joseph Coppieters

Bertrand DENYS

In het juninummer 2013 van *Zilleghem* schreef Patrick Arnou over *Britse soldaten in Loppem in oktober 1914*¹, kort voor de bezetting van het dorp door de Duitsers. Daarbij verwees hij o.a. naar de dagboeken van Albert van Caloen, burgemeester van Loppem², en Joseph Coppieters³ van de Villa Madonna aan de Heidelbergstraat. Beide dagboekschrijvers besteedden aan die 14de oktober 1914 wat meer aandacht dan aan de andere oktoberdagen van dat jaar. Op die dag werd Loppem immers bezet door de Duitse troepen die door het dorp trokken. Vooral Joseph Coppieters, die op een strategische plaats woonde aan de Heidelbergstraat en vanuit zijn woonvertrekken zowel de terugplooiende Belgische troepen, als de Duitse invallers zag voorbijtrekken, beschreef de gebeurtenissen secuur. Beide auteurs schreven alles in het Frans neer. Wij vertaalden de gekozen passages.

Fig. 1 (linkerbladzijde) Fragment uit het oorlogsdagboek van Albert van Caloen: 14 oktober 1914, het begin van de bezetting van Loppem.

Het dagboek van Albert van Caloen bevindt zich in het archief van het kasteel van Caloen te Loppem onder het nummer IB481 en draagt de titel *Mes souvenirs de la guerre de 1914*. Wij vermoeden dat hij zijn oorlogsherinneringen gebaseerd heeft op notities die hij tijdens de oorlog zelf nam als kasteelbewoner en burgemeester. Het dagboek werd neergeschreven op gevouwen A4-

Fig. 2 Albert van Caloen

blaadjes, genummerd van 1 tot 123 en beslaat aldus $4 \times 123 = 492$ pp., enkele losse blaadjes en “Een tocht naar Couckelaere 19-22 okt. 1914” op 9 gevouwen blaadjes (= 33 pp.). Daarvoor werd gelijnd papier gebruikt. Het Franstalige dagboek werd niet elke dag bijgehouden en bepaalde datums kloppen soms niet. Het is waarschijnlijk snel en vaak onleesbaar geschreven. Enkele spelling- en spraakkunstregele werden daarbij wel eens overtreden. Maar zijn beschrijvingen van de bezettende militairen zijn wel raak, zowel fysiek als psychologisch. Hij richt zijn aandacht nogal op de hoge officieren die zijn kasteel bezetten. Weinig familiaal nieuws komen we te weten. Ook over het dorpsleven schrijft hij weinig neer. Toch neemt hij zijn taak als burgemeester erg nauw ter harte. Als katholiek politicus is hij erg bekommerd om het kerkelijk leven en de toestand van de geestelijkheid. Ook om de materiële toestand van zijn kasteel, zijn park en zijn veestapel is hij zeer bezorgd. De aangerichte

schade en de opeisingen van de bezetter noteert hij heel nauwkeurig.

Het dagboek van Joseph Coppieters verschilt in enkele opzichten van dat dan van Albert van Caloen. Als secretaris van het Hulp- en Voedingscomité vermeldt hij vaak informatie over de bevoorrading van voedsel aan de bevolking. Elke dag noteert hij iets, geen dag werd overgeslagen! Hij woonde op een heel strategische plaats waar hij uitzicht had op de Heidelbergstraat waar alle troepen passeerden die richting IJzer trokken (voor en na 14 okt. 1914) of terugkeerden (okt. 1918). Alle gebeurtenissen rond het Loppemse stationnetje kregen zijn aandacht. Zijn vele relaties, ook buiten Loppem, bezorgden hem als secretaris van het Hulp- en Voedingscomité enorm veel informatie. Ook zijn vader

Fig. 3 Joseph Coppieters

Léon, schepen van Loppem, bewoner van het Vijverskasteel, en abt Nève van Zevenkerken die geregeld te gast was op de villa Madonna, hielden hem op de hoogte op bestuurlijk en kerkelijk vlak. Ook de briefwisseling met zijn familie in Grimde en met zijn broer Georges aan het front bezorgden hem heel wat inlichtingen. Op de Villa Madonna werden veel hoge officieren ingekwartierd, met wie hij samen dineerde en lange gesprekken voerde. Zijn Franstalige *Souvenirs personnels de la Guerre 1914*

-1918 in 16 schoolschriften en in handschrift, liet hij later in viervoud typen. Het originele script en één getypte versie met ex libris van de auteur en ingeplakte prentbriefkaarten deponeerde hij respectievelijk in 1941 en 1945 in het Brugse Stadsarchief.⁴

Uit het dagboek van Joseph Coppieters

Woensdag 14 oktober 1914 te Loppem

Het kanon laat zich horen vanuit de richting Oostkamp. Men zegt dat er Duitse troepen voor het dorp staan. Wij pakken het meest onmisbare in om enkele dagen weg te kunnen trekken, mochten de hier geleverde gevechten ons daartoe dwingen.

Fig. 4 De Villa Madonna, bewoond door Joseph Coppieters

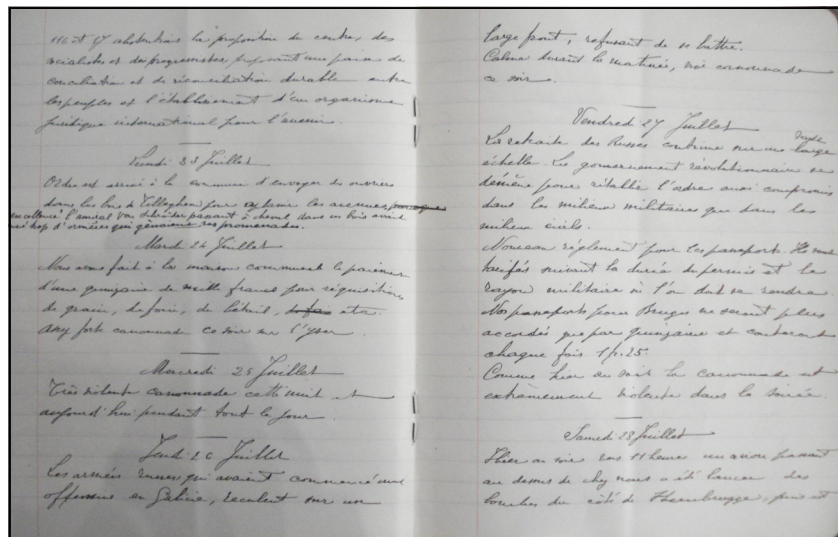
's Middags horen we niets meer, maar om twee uur worden enkele geweschoten afgevuurd in onze richting. Een kleine groep ruiters van één van de gidsenregimenten rijdt hier voorbij in de richting van Heidelberg, waar de Belgische achterhoede machinegeweren opgesteld heeft. Drie kwartier later komen de eerste Duitse soldaten aan: cavaleristen, cyclisten en infanterie, geflankeerd door enkele honden.

Nooit zal men de sinistere indruk weer kunnen geven die de verschijning van die eerste vijanden op ons maakte. Het leek net of een ijzeren gordijn ons plotseling van de beschaving afgesloten had. De Duitse dragonders marcheerden voorbij, de lans in de vuist. Ze vragen of er zich geen Belgische soldaten verborgen hebben, doorzoeken hier en daar een huis of een schuur en stellen de bevolking gerust dat ze niets te vrezen heeft. Maar op Heidelberg stoten de Duitsers op een Belgische achterhoede, het geweervuur ontbrandt, heel de colonne houdt halt, de infanteristen verspreiden zich aan beide kanten van de weg en de artillerie stopt voor ons huis. Ze brengen kanonnen naar voren die ze voor de tuin van mijn ouders installeren en ze beschieten Heidelberg. Na een dik half uur houdt het schieten op, bevelen worden gegeven in een harde, ruwe taal, alle soldaten stellen zich weer ordelijk

Fig. 6-7 Handschrift van Joseph Coppeters' Souvenirs personnels de la Guerre 1914-1918

op en de colonne vervolgt haar weg.⁵ Ze hebben de sporen opgeblazen bij het station en stukken rail vliegen fluitend in het rond. 's Avonds omstreeks halfnegen komt een nieuwe colonne voorbij, drie Duitse soldaten komen bij ons de weg vragen. Velen logeren bij bewoners van het dorp. Alles verloopt vlot, alleen in de huizen van de gevluchte dorpingen nemen ze alles mee wat bruikbaar is. Officieren en soldaten verblijven bij mijn ouders. Ze bezoeken de woonruimten onder leiding van mijn moeder en met de revolver in de vuist. Ze eisen kippen op en dwingen mijn ouders en zussen samen met hen te dineren. Ze vragen wat er met het Belgische leger is gebeurd en schijnen werkelijk niet te weten dat ons leger zich naar het westen teruggetrokken heeft. Ze stellen zich voor dat onze soldaten naar Nederland gevlucht zouden zijn of zich als burger verkleed onder de bevolking gemengd zouden hebben.

Fig. 8 Grafsteen op de Duitse militaire begraafplaats van Vladsló, met de naam van Gefreiter Paul Wache van het 1. Dragoners 2., gesneuveld op 14 oktober 1914 tijdens schermutselingen nabij Heidelberg

Donderdag 15 oktober

De hele nacht passage van vijandelijke troepen en rijtuigen. Een moeilijk incident is net vermeden kunnen worden: veel soldaten

kampeerden in het domein Iweins. Daar drongen ze de wijnkelder binnen en zopen zich lazarus. Er ontstonden onderlinge ruzies. Gelukkig werd onze burgemeester op de hoogte gebracht. Alle officieren die hij ontmoette bracht hij samen en drong bij hen aan tussen te komen om erge ongeregeldheden te vermijden. Ze hebben er gelukkig de orde in kunnen houden.

Vrijdag 16 oktober

Grote drukte bij mijn ouders⁶. Het kasteel en de koetshuizen zijn volledig bezet. Moeilijkheden met een dronken kok die de maaltijd voor de soldaten moet bereiden en de kokkin wil verhinderen het diner van de officieren klaar te maken. Hij stapt naar de keuken met zijn geweer op de schouder, heel de tijd drinkend van een glas wijn. Een verwittigde officier heeft hem ten slotte op z'n plaats gezet. Veel Loppemnaren die gevlucht waren bij het binnenkomen van de Duitse legers, komen nu terug.

Zaterdag 17 oktober

Vanochtend om 8 uur zijn de kamperende troepen en de rijtuiggen uit Lophem vertrokken. Verscheidene Mechelse vluchtelingen in Lophem en omgeving sinds de bombardementen, vertrekken terug naar hun streek.

Zondag 18 oktober

Om elf uur installeren een generaal en z'n staf zich op de weg naast ons en wij zijn getuige van een echt schouwspel: tot 4 uur zien wij een ononderbroken defilé van Duitse troepen. Infanterie en artillerie stappen voorbij, het muziekkorps op kop. Ze salueren allen de generaal. Bij de 3000 manschappen kamperen in Lophem met hun batterij en paarden. Er zijn overal paarden,

zelfs in de klaslokalen van de jongensschool, in de wachtzaal van het station en in het bureau van de stationschef. Wij moeten 4 officieren opnemen: Benics, Neet, Gena, Richté, een dokter, dr. Hot en de veearts Obst. Het is Stab 1 van het 44e Artillerie van de Reserve. Drie ordonnansen logeerden in de koetshuizen bij de paarden. Vanavond zijn de officieren teruggekeerd van een tocht door het onrustige dorp. Zij beweren dat een spion lichtsignalen uitgezonden zou hebben vanop de kerktoren. Ik probeer hen het ongerijmde van dit verzinsel te bewijzen, maar ik slaag er niet in hen te kalmeren. Beseffend waartoe die bruten in staat zijn als de schrik hen overvalt, verontrust dit incident ons danig. Vooraleer te gaan slapen, blijven de officieren nog een tijdje babbelen met mij. Zij zijn vooral heel nieuwsgierig om te weten wat wij, arme Belgen, zouden verkiezen als nationaliteit: Engelsman, Fransman of Duitser. In hun ogen is er geen twijfel mogelijk, wij zullen geen Belgen blijven en bovendien is het Duitse regime oneindig superieur aan al de andere.

Het dagboek van Albert van Caloen

Woensdag 14 oktober 1914 te Loppem (Albert van Caloen)

Tegen de middag horen wij voor het eerst het kanon in de richting van Oostkamp en Zuidwege. In de vroege namiddag geweerschoten en nieuw kanongebulder. Plotseling verschijnen daar de Duitsers. Ze lossen in het dorp enkele schoten op twee gidsen van de Belgische voorposten.

Verscheidene kogels uit de richting van Zevecote⁷ dringen door de vensters en ketsen af op de muren van de herberg van Richard De Knock⁸. De gidsen plooiën terug op Heidelberg waar

kanonnen en mitrailleuses opgesteld staan. Een heftige confrontatie ontstaat er. Een Duitser wordt gedood en drie gewond⁹ op 200 m van Heidelberg. Talrijke projectielen komen op de huizen in de buurt terecht. De rest van de Belgen vluchten zonder dralen richting Zedelghem¹⁰. Tegen drieën zie ik een auto die van de gevechten van Heidelberg komt, het kasteel naderen. Een jonge officier stelt zich aan mij voor: “luitenant von Bismarck”¹¹. Hij zegt me dat de staf van zijn regiment hier wil logeren en dat hij er graag drie officieren zou laten verblijven: generaal Stumpf¹², kapitein Baron von Schönfeld¹³, hemzelf plus 24 ruiters (cavalerie) van de Dragonders met al hun materieel. Bismarck is de achterneef van de “IJzeren Kanselier”. Overigens blijft hij heel correct en zelfs heel vriendelijk, generaal Stumpf, beleefde en brave man, is al van leeftijd. Von Schönfeld is een type norske Duitser zonder gêne, die zich graag met de rug naar het vuur zet en de buik onder tafel.

's Avonds geeft de generaal een vrijgeleide om het mij gemakkelijker te maken bij het uitoefenen van mijn functie als burgemeester. Ik ga de voorzichtigheid preken en de vluchtelingen aanraden om naar huis terug te keren, wat velen al de volgende dag doen, na een eerste nacht doorgebracht te hebben in de bossen of in de huizen waar geen Duitsers logeren. De 15^e plunderen de soldaten die op het kasteel Iweins verblijven de wijnkelder. Daarna verdelen ze ongeveer 1200 flessen wijn. Je vindt overal lege flessen. De 15^e naar de avond toe, maak ik mijn gewone kleine ronde in het dorp, dat in rep en roer staat. Veel soldaten, dronken van de goede wijn van Iweins, beginnen te ruziën of uit te dagen. Ik ga, samen met de pastoors van de parochie¹⁴, praten met een kleine katholieke onderofficier met wie ik al de dag ervoor in contact gekomen was. Ik leg hem

uit wat er gebeurd is. Hij zegt me dat 35 mannen slechts een halve fles gedronken hebben, maar dat anderen misschien meer hebben genomen. Ik vraag hem van me te vergezellen naar het kasteel Iweins waar we alle lagere officieren vinden. Na wat uitleg, zeggen ze mij dat ze mijn tussenkomst snappen en dat ze alles zullen doen wat ze kunnen om de orde te herstellen bij hun troepen. Ik heb nadien ervaren dat ze hun belofte hebben gehouden en dat direct na mijn bezoek iedereen van hen zich naar zijn mannen begaf, onder wie verscheidene een waarschuwing kregen en dat bij twee mislukte dreigingen gefusilleerd zou worden bij Gevaert waar de messen getrokken waren toen de officieren er aankwamen.

Fig. 9 De familie Iweins woonde op het kasteel Ter Mote, maar verbleef tijdens de Eerste Wereldoorlog in haar huis te Brugge. Het Loppemse kasteel werd door de Duitsers in heel korte tijd uitgewoond. In het kasteelpark trokken de bezetters barakken op voor hun paarden en hun verzorgers, de veeartsen.

De 16e verlieten alle ingekwartierde soldaten en wagens het kasteel tot onze grote voldoening, bijna alle logés in het dorp vertrokken ook; alleen met de slagerij, tegen onze zin geïnstalleerd in 't Wit Huis¹⁵, heeft Marie-Thérèse¹⁶ nog af te rekenen. Na hun vertrek constateerden wij een complete plundering van confituur, proviand, fruit, kleren enz... Ik vond zelfs de stokken van de zonneschermen verzaagd en verbrand terug en een ladder in drie stukken gezaagd. In de namiddag kwamen er nog nieuwe troepen aan, maar gelukkig hebben wij er geen.

Donderdag 15 oktober

Een paard van minder dan 2,5 jaar van de weduwe Charles Strubbe-Hoste¹⁷ is door twee Duitse soldaten meegenomen uit de boomgaard van Tant¹⁸ en is weg uit het dorp. Ik deelde dat mee aan de baron von Theunfelt die nog bij ons verbleef. Die beloofde mij dat het paard de volgende dag aan mij terugbezorgd zou worden door twee soldaten. Het paard werd inderdaad terugbezorgd, maar i.p.v. aan de eigenaar bezorgd te worden, is het weer vertrokken met de rest van de troepen. Ik vermoed dat Theunfelt bevel gegeven zal hebben om mij het paard terug te bezorgen, maar dat de soldaten het meegenomen zullen hebben en het voor eigen profijt opnieuw verkocht . Dezelfde dag nog heeft men bij Van Den Abeele¹⁹, zonder hem zelfs een frank te geven, twee paarden meegenomen. Diezelfde dag ook zijn drie Duitse soldaten bij horlogemaker Van De Rostyne binnengestapt, hebben horloges uitgekozen en armbanden en met bonnen zonder handtekening en zonder enige waarde betaald. Nog de 15^e komt bij mij De Ketelaere, een boertje uit Zedelghem met tranen in de ogen. Ze hadden een jonge koe uit zijn weide gestolen. Hij denkt dat ze ze geslacht hebben in de militaire slachterij van de Duitsers die in het

klooster van Lophem gevestigd is. Ik ga er met hem heen en dankzij de kleine katholieke onderofficier, over wie ik het al had, kan ik een echte waardebou voor opeisingen krijgen.

Zondag 18 oktober

Er passeren ononderbroken troepen door Lophem, van halftien tot vier uur. Tegen drieën komen bij ons enkele officieren die ons melden dat er een grote troep aankomt die logement moet krijgen. Wij wijzen hun boerderijen aan waar ze zich per eskadron²⁰ van 120 man met paarden kunnen installeren. Wij krijgen generaal von Dörer, generaal von Durickof en 6 à 7 officieren met hun ordonnansen en stafbureau: een veertigtal paarden, 60 infanteriesoldaten en verscheidene vrachtwagens. Hun installatie verloopt ook in grote orde. Alle troepen trekken vrijmoedig ten strijde. Ze komen uit Duitsland, te voet en in kleine tochten vanuit Dendermonde (de eerste troepen van generaal Stumpf daarentegen waren in Luik geweest en kwamen van de omgeving van Antwerpen). 's Avonds moest onze boswachter Paul een officier per auto vergezellen om hem de weg te wijzen naar St.-Joris, waar de staf zich bevond. Die officier kwam omstreeks middernacht terug met heel belangrijke en dringende orders. Vanaf middernacht begon een ononderbroken komen en gaan van soldaten en auto's gedurende twee uur. Tegen een uur in de ochtend meende ik dat zij het kasteel sloopten. Ik stond op en vond een schildwacht voor mijn deur. Die man legde me uit dat ik niets te vrezen had, maar dat ik hard moest werken. Ik constateerde dat ze alle tafels naar de hal gebracht hadden waar een zestigtal mannen aan het schrijven waren, kaarten vouwend enz... Diezelfde mannen gingen na het gedane werk her en der slapen, zelfs in de canapé in de salon. Wat de generaals en officieren betreft, zij waren indien mogelijk, nog beter dan de eersten gesteld, bijzonderlijk de

brigadegeneraal von Dörer die katholiek was (de beminnelijkste man die men zich kan inbeelden). Naar het schijnt gelijkt hij erg goed op Mgr. De Cabrière, bisschop van Montpellier. Op wandel met mij door het park vertelt hij me zijn verhaal over zijn domein in Pommeren²¹ en dat hij grote liefhebber was van landbouw enz... Babbelend over de oorlog, dwing ik me hem te zeggen dat wij de Duitse officieren aangenaam vonden, maar niet de soldaten in afwezigheid van de officieren. Ik vertelde hem over enkele gebeurtenissen die zich hier afgespeeld hadden. Dat scheen hem erg te interesseren. Hij zegt me zelfs op een bepaald moment: “als dergelijke feiten zich nog mochten afspelen onder mijn soldaten, zou u mij een groot plezier doen van mij in te lichten.” Ik antwoordde hem met spijt: “Mijn generaal, u zult vertrokken zijn en ik zal u niet kunnen vinden”. “Spijtig, maar u hebt gelijk,” antwoordde hij. Het is merkwaardig te zien dat op dat moment de pastoor en onderpastoor van Lophem aankwamen. De generaal was net vertrokken.²²

Woensdag 21 oktober

Ik kom terug van Koekelare en vind hier veel zorgen. Ik verneem dat men te Brugge ons huis in de Naaldenstraat vuil gemaakt heeft en een groot deel van mijn wijnkelder geplunderd. Jean²³ installeert er zich met de meiden die alles weer op z'n plaats moeten zetten.

Hier horen wij vanaf die dag bijna dag en nacht hevig kanongebulder uit de richting van de IJzer en de zee.

Eindnoten

- ¹ ARNOU, Patrick, 'Britse soldaten in Loppem in oktober 1914', in: *Zilleghem*, jg. 34, nr. 2, april-juni 2013, p. 43-78.
- ² Albert baron van Caloen: Romeinse graaf. Geboren te Brugge op 7 juli 1856. Studeerde rechten te Leuven. Tweede zoon van Charles en Savina de Gourcy Serainchamps. Gehuwd in 1879 met Maria Theresia van Ockerhout. Kregen dertien kinderen. Burgemeester van Loppem van 1890-1932 en provincieraadslid. Voorzitter van het Sint-Vincentiusgenootschap te Loppem. Stierf op het kasteel van Loppem op 3 december 1933.
- ³ Joseph, ridder Coppieters werd geboren te Loppem op 30 maart 1881 op het Vijverskasteel als zoon van Léon en Claire de Bonneval. Studeerde rechten te Namen en Leuven. Huwde met Gabriëlle Goethals. Schreef zich in aan de Brugse balie in 1904. Samen met zijn vader werkte hij mee aan vele sociale initiatieven en land-bouwstichtingen te Loppem (bv. Boerenbond, Geitenbond, Onderlinge Bijstand...). In 1919 werd hij ambtenaar bij het Prov. Bestuur van West-Vlaanderen. Van 1941 tot 1960 voorzitter van de Koninklijke Eigenaars- en Landbouwersbond. Joseph Coppieters overleed te Brugge op 5 juli 1960. Zie ook ons artikel 'Enkele Groot-Zedelgemse bronnen voor de studie van de Eerste Wereldoorlog', in: *Zilleghem*, jg. 18, nr. 4, december 1997.
- ⁴ S.A.BRUGGE, handschrift 47: *Souvenirs personnels de la Guerre 1914-1918, annotés par Joseph Coppieters à Lophem*. Handschrift, papier, na 3 aug. 1914, 8°, 21 losse schoolschriften.
S.A. BRUGGE, handschrift 48: Idem getypt op papier, beëindigd in januari 1923. Fol., 636 fol., met enkele ingeplakte Ansichtkaarten en karikaturen. In 1945 aan het Brugse Stadsarchief geschonken door de auteur. Raymond Verstraete baseerde zijn boek *Loppem onder de oorlog 1914-1918* op het dagboek Coppieters.
- ⁵ Joseph Coppieters vermeldt hier niet dat er bij deze schermutseling bij de Duitsers een slachtoffer viel: Gefreiter Paul Wache van het 1. Dragonders 2. Die werd op 200 m van Heidelberg, in het land aan de rechterkant van de weg begraven. Hij bleef daar liggen tot 14 januari 1916 en werd dan overgebracht naar het kerkhof van Steenbrugge. In 1956 kreeg hij een graf op de Duitse militaire begraafplaats van Vladslo. Onlangs beweerde Patrick Verbeke in de *Handelingen voor Geschiedenis* 151/1, 2014, dat Paul Wache sneuvelde bij de inname van Brugge bij de Gentpoort. Toen Paul Wache op 14 januari 1916 van Loppem overgebracht werd naar het Brugse 'Ehrenfriedhof' (Stedelijk kerkhof van Steenbrugge), werd achteraan het Brugse begrafenisboek 1913-1918 genoteerd: "14 januari 1916. Wache Paul 124, 45 jaar. Komende van Lophem". In de alfabetische lijst van het Ehrenfriedhof noteerden de Duitsers (waarschijnlijk tijdens WO2) onder de W van Woche dezelfde gegevens.
- ⁶ Léon Coppieters op het Vijverskasteel (Heidelbergstraat Loppem).
- ⁷ Aan de Rijselsestraat in de buurt van De Zwartten Hoop.
- ⁸ Richard De Knock woonde als bakker en herbergier in de herberg De Zwaan. De

gevel van zijn imposante huis in het zicht van de Rijselsestraat waarlangs de Duitsers het dorp binnenkwamen, draagt nog steeds sporen van kogelinslagen. De woning wordt tegenwoordig betrokken door mevr. Achiël Bonduel.

⁹ Alleen vermeld door Albert van Caloen.

¹⁰ Op Heidelberg splitsten de Duitse troepen zich, de enen trokken richting Torhout, Wijnendale, Esen. De anderen stapten of reden naar Zedelgem-dorp, Kronestraat of Heirweg, Aartrijke, Eernegem, Koekelare.

¹¹ Otto Graf von Bismarck-Schönhausen werd geboren te Schönhausen op 1 april 1815 uit een Pruisische adellijke familie. Studeerde rechten. Duits 19de-eeuwse staatsman. Hield toezicht op de Duitse eenwording. In 1871 werd hij de 1ste rijkskanselier na de creatie van het Duitse Keizerrijk. Zijn bijnaam was de 'IJzeren Kanse-lier' wegens zijn Realpolitik en krachtige heerschappij. Viel enigszins in ongenade wegens zijn negatieve houding tegenover Oostenrijk-Hongarije. Stierf als vrome lutheraan in Friedrichsruh op 30 juli 1898. (vrij naar wikipedia)

¹² Over generaal Stumpf vonden we geen informatie.

¹³ Ook over Baron von Schönfeld konden we geen gegevens vinden.

¹⁴ Pastoor van Loppem was sinds oktober 1893 Conrad Wyseur (°Wevelgem, 2 januari 1849, +Loppem, 25 oktober 1919). Zijn onderpastoor heette Edmond D'Huvettere (°Ruisselede 1869, +1947). Hij was actief te Loppem van 1898 tot 1924.

¹⁵ Eigendom van de familie van Caloen, gelegen aan de Rijselsestraat. Daar woonde altijd een kind van de kasteelbewoner. Nu een tehuis van Spermalie.

¹⁶ Marie-Thérèse van Ockerhout, dochter van Léon en vrouw van Albert van Caloen.

¹⁷ Boerderij aan de Rijselsestraat met de naam Ter Heye. Nu bewoond door weduwe Dora Strubbe-Kerckhove.

¹⁸ De hoeve stond in de buurt van het kasteeldomein Iweins, nu Beukenweg-Hazelare.

¹⁹ Hoeve De Rode Poort van de familie de Crombrughe en tijdens WO1 bewoond door Henri Vandenabeele.

²⁰ Cavaleriecompagnie

²¹ Voor- en Achter-Pommeren, gescheiden door de rivier de Oder zijn sinds 1945 respectievelijk bij Duitsland en Polen.

²² Op deze plaats last Albert van Caloen de beschrijving van de gijzelingstocht (3 dagen) van pastoor Wyseur en onderpastoor D'Huvettere naar Koekelare in. De burgemeester had voor een koets en een menner (Henri Van Reybrouck) gezorgd en begeleidde de groep. De geestelijken waren door het 208^e RIR beschuldigd van het geven van signalen aan de Belgische troepen vanop de kerktoren.

²³ Jean van Caloen, zoon van Albert.

In memoriam

Maurice Haesaert overleden

Op 30 augustus 11. overleed midden zijn familie in Zedelgem Maurice Haesaert. Hij was de erevoorzitter van de harmonie 'Kunst en Vermaak' en geïnteresseerd lid van onze heemkundige kring. Vaak was hij aanwezig op onze jaarlijkse uitstapjes van begin september, samen met zijn neef Roger Vercruysse.

Als gemeenteraadslid en schepen kende hij de gemeente als niet één. Steeds stond hij paraat om hulp te bieden waar ze gevraagd werd. Zedelgem verliest in Maurice een volkse en populaire beleidsman.

Zijn vrouw en (klein)kinderen bieden wij onze blijken van deelneming in de rouw aan.

Vrijdag 24 oktober 2014
om 20.00 u in 't Kloosterhof
(Kerkplein 4 te Zedelgem)

Lezing met ppt door

Paul Vandamme

Zonder woorden?

Paul Vandamme, Loppemnaar en auteur van het bekende boek over WO1 *Vriend over vijand*, vertelt de geschiedenis van België aan de hand van cartoons.

Organisatie: Heemkundige Kring Pastoor Ronse
Iedereen welkom — Toegang: € 4,00

Vrijdag 28 november 2014
om 20.00 u in 't Kloosterhof
(Kerkplein 4 te Zedelgem)

Lezing met ppt door

Cdt. Tom Simoens

Het gezag onder vuur

Tom Simoens, Aartrijkenaar, tutor aan de Kon. Mil. School en auteur van verscheidene boeken over WO1, heeft het over de manier waarop Belgische soldaten die de bevelen van hun oversten negeerden, aan het IJzerfront aangepakt werden.

Organisatie: Heemkundige Kring Pastoor Ronse
Iedereen welkom.— Toegang: € 4,00

Bij de start van de 4 jaar durende herdenking van de Eerste Wereldoorlog richt de gemeente Zedelgem een tentoonstelling in:

'Eregalerij van Zedelgemse gesneuvelden'

overzichtstentoonstelling over de soldaten uit Aartrijke, Loppem, Veldegem en Zedelgem, die sneuvelden tijdens de Eerste Wereldoorlog. Een ingetogen herdenking met een mix van foto's, tekst en originele, historische documenten.

van 11 november t/m 14 december 2014
inkomhal gemeentehuis Zedelgem
toegang gratis

Organisatie: Gemeente Zedelgem i.s.m. Heemkundige Kring Pastoor Ronse

Vrijdag 14 november 2014
om 20.00 u in de brouwerij De Leeuw
(Engelstraat 7 te Aartrijke)

lezing door
Giselle Nath

Bezetting, voedselbedeling en sociale conflicten in bezet België tijdens WO I, casus Aartrijke

De jonge historica Giselle Nath, winnares van de prestigieuze Vlaamse scriptieprijs 2001, beschrijft de invloed van de nationale politiek op het dagelijkse leven in een klein dorp (Aartrijke) en een industriële grootstad (Gent) tijdens de bezetting.

Organisatie: Gemeente Zedelgem en Vormingplus regio Brugge
Toegang: € 5,00 — inschrijven via www.vormingplus-brugge.be

Johan Walcarius

Groenestraat 31 bus 2
8210 ZEDELGEM

TEL 050 20 06 02

FAX 050 20 82 88

johan.walcarius@verz.kbc.be

FSMA-nr.: 101723A

O.N.: BE088786861

